

העם רוצה צדק חברתי? הנה כמה נתונים המבהירים את הרקע לדרישות תנועת המחאה

קיצוצי התקציב ושחיקת התקציבים החברתיים

הממשלה אינה יכולה היום לקדם צדק חברתי, כי היא קיצצה עוד ועוד את תקציב המדינה. בין 2002 ל-2009, משקלו של תקציב המדינה בתמ"ג ירד מ-46.2% ל-40.2%.

ההוצאה הממשלתית לנפש, שעמדה ב-2001 על 32,235 ש"ח, ירדה עד 2009 ל-29,960 ש"ח. בשנים 2011-2012 היא אמורה לגדול מעט ועם זאת, היא עדיין לא תחזור לרמה של 2001.

ההוצאה החברתית לנפש, שעמדה ב-2001 על 12,162 ש"ח, ירדה עד 2009 ל-11,436 ש"ח. ב-2011-2012 אמורה הוצאה זו לגדול קצת, אך עדיין לא תחזור לרמה של 2001.

כמה מתוצאות הקיצוצים:

בתקציב החינוך, מימון שעות התקן (שעות ההוראה בבתי הספר היסודיים והתיכונים) ירד מ-9,639 ש"ח לתלמיד ב-2001 ל-8,162 ש"ח לתלמיד ב-2006; מאז שב תקציב זה ועלה, אך אין בו כדי לפצות על מאות אלפי שעות הוראה שאבדו.

תקציב הבינוי של משרד החינוך (תקציב הפיתוח), הצטמק בכמחצית בין 2001 ל-2008. מאז גדל התקציב, אך הוא עדיין נמוך משמעותית משהיה ב-2001.

תקציב ההשכלה הגבוהה, בחישוב לסטודנט, ירד מ-44,712 ש"ח ב-2001 ל-37,241 ש"ח ב-2008. המוסדות להשכלה גבוהה איבדו בשנים אלה מאות תקנים של מרצים. התקציב, בחישוב לסטודנט, אינו צפוי לחזור בעתיד הנראה לעין לרמתו ב-2001.

תקציב משרד הבריאות, בחישוב לנפש מתוקנת, עמד ב-2009 על 95% מערכו ב-2001.

תקציב סל הבריאות, המממן את שירותי הבריאות שאנו מקבלים באמצעות קופות החולים, היה קטן (ב-2009) בכ-8 מיליארד ש"ח ממה שאמור היה להיות אילו התקיים עדכון מלא של מחירי הסל – דבר שהממשלה מתנגדת לו, כדי לחסוך בתקציב.

קצבאות המוסד לביטוח לאומי, שב-2002 הצליחו לצמצם את תחולת העוני ב-57.2%, צמצמו או רק ב-46.7% ב-2008 – בגלל הקיצוצים הכבדים.

תקציב הסיוע הממשלתי לרשויות המקומיות, שב-2001 עמד על 5.2 מיליארד ש"ח, יעמוד ב-2011 על 3.6 מיליארד ש"ח בלבד.

מדיניות הפחתת המסים לתאגידים ולבעלי שכר גבוה

הממשלה דוחפת את קיצוצי התקציב, בין השאר משום שזה מאפשר לה להפחית מסים, דבר המיטיב עם בעלי העסקים ועם בעלי השכר הגבוה.

ב-2003 הנהיג שר האוצר דאז בנימין נתניהו תכנית להפחתת מסים, שנמשכה עד 2010. המרוויחים הגדולים היו בעלי הכנסות גבוהות: מי ששכרו גבוה פי שניים מן השכר הממוצע קיבל ב-2010 תוספת שנתית בסך 22,971 ש"ח, ומי ששכרו גבוה פי שש מהשכר הממוצע קיבל תוספת שנתית של 74,131 ש"ח.

לעומת זאת, קופת המדינה הפסידה סכום מצטבר של 46.2 מיליארד ש"ח.

ב-2009 הנהיגה הממשלה הפחתת מסים נוספת, לשנים 2011-2016. מי ששכרם גבוה פי 6 מהשכר הממוצע יקבלו ב-2016 תוספת שנתית של 20,923 ש"ח. זאת, בנוסף על מה שקיבלו הודות להפחתת המסים של השנים 2003-2010. שכירים המשתכרים שכר ממוצע ומטה – רוב רובם של השכירים בישראל – לא יקבלו כלום.

הממשלה מפחיתה גם את מס החברות – המס על ההכנסות של התאגידים. כבר היום יש תאגידים המרוויחים הרבה אך משלמים מס נמוך ביותר: לפי פרסומים בתקשורת, חברת "טבע", ששווייה 54 מיליארד ש"ח, שילמה ב-2009 מס חברות בשיעור של 4.8% - בשעה שהשיעור הקבוע בחוק היה 26%.

בשעה שהתאגידים ובעלי ההכנסות הגבוהות משלמים פחות מששילמו בעבר, האזרח הקטן משלם יותר – באמצעות מסים עקיפים ובראשם המע"מ. ב-2011, הכנסות המדינה ממסים עקיפים (104.6 מיליארד ש"ח) צפויות להיות גדולות מהכנסות המדינה ממסים ישירים (103.5 מיליארד ש"ח). מדובר במהפך היסטורי: לפחות בשני העשורים האחרונים, ההכנסות ממסים ישירים היו תמיד גבוהות מן ההכנסות ממסים עקיפים.

מערכת המיסוי בישראל היא מן הפחות שוויוניות בקרב ארצות ה-OECD.

נתונים על אי-שוויון

בין 2000 ל-2009 גדלה ההכנסה הלאומית ב-33%, אך בעוד שחלקם של העובדים גדל ב-24%, חלקם של המעסיקים גדל ב-44%.

המאון העליון של השכירים מרכז בידיו 8.7% מכלל הכנסות השכירים. אם נוסיף לכך את כלל המאון העליון – שכירים ועצמאים כאחד – נמצא כי הוא מרכז בידיו 12.8% מכלל ההכנסות.

מנגד, שכירים המשתכרים עד 2/3 השכר החציוני היוו ב-2009 26% מכלל השכירים וחלקם בעוגת ההכנסות עמד על 7.7% - אך מעט פחות מזה של המאון העליון.

במהלך העשור 2009-2000, חלקם בעוגת ההכנסות של 4 העשירונים הנמוכים ירדה, מ-17.0% ל-16.3%, בעוד שחלקו של העשירון העליון גדל, מ-28.0% ל-28.5%.

הצטמקות המעמד הבינוני: מאז 1988 הצטמק הרובד הבינוני מ-33.0% מכלל משקי-הבית ל-26.6%, וחלקו בעוגת ההכנסות ירד מ-27.9% ל-20.5%. הרובד הבינוני כולל את כל משקי הבית שהכנסתם היא בגובה של 75% עד 125% מן ההכנסה החציונית של משקי-הבית.

ב-2009, השכר הממוצע לחודש של נשים עמד על 6,280 ש"ח – 66% מהשכר החודשי של גברים. השכר לשעה של נשים עמד על 42.6 ש"ח – 84.5% מהשכר לשעה של גברים.

ב-2009 ההכנסה החודשית של שכירים עירוניים **אשכנזים** (ילידי ישראל לאב יליד אירופה או אמריקה) היתה גבוהה מן ההכנסה החודשית הממוצעת של כלל השכירים העירוניים ב-41%; ההכנסה של מקביליהם **המזרחים** (ילידי ישראל לאב יליד אסיה או אפריקה) עמדה על 3% מעל הממוצע; ההכנסה החודשית של שכירים עירוניים **ערבים** עמדה על 67% בלבד מן הממוצע.

ב-2009, עלות השכר השנתית הממוצעת של מנהל בכיר בחברה הכלולה ברשימת "תל-אביב 25" (25 החברות הגדולות בבורסה) עמדה על 9.13 מיליון ש"ח בשנה, או 761 אלף ש"ח בחודש - פי 94 מן השכר הממוצע במשק.

בין 2000 ל-2009 גדל שיעור העוני בקרב משפחות בישראל, מ-17.6% ל-20.5%. בקרב משפחות יהודיות הוא גדל מ-14.3% ל-15.2%; בקרב משפחות ערביות הוא גדל מ-42.9% ל-53.5%.

ב-2009, שיעור הזכאות לתעודת בגרות מתוך שכבת גילאי 17 עמד על 46.1%. 54% מבני הנוער לא השיגו תעודת בגרות. **ביישובים המבוססים** עמד שיעור הזכאות על 66.0%; **בעיירות הפיתוח** הוא עמד על 47.3%; **וביישובים הערביים** (ללא מזרח ירושלים) - על 34.4%.

ב-2009, ההוצאה החודשית על ביטוחי בריאות פרטיים ומשלימים של משקי בית בעשירון העליון עמדה על 387 ש"ח, ההוצאה של העשירון השישי על 181 ש"ח וההוצאה של העשירון השני על 82 ש"ח.

ב-2009, משק בית בחמישון העליון הפריש לפנסיה ולתגמולים סכום חודשי ממוצע של 972 ש"ח. באותה שנה, משק בית בחמישון התחתון הפריש סכום חודשי ממוצע של 35 ש"ח.